

1848

ER MEYDANI KIRKPINAR

**Hazırlıyan :
Semiha Tan**

4

1965

ER MEYDANI **KIRKPINAR**

Hazırlıyan : Semiha Tan

NUMUNEDİR - SİMLAMAZI

2310083265

1965 AD 1848

NURGÖK MATBAASI
İSTANBUL — 1965

DM1933-65

YAĞLI GÜREŞLER

Güreş, Türkün acı kuvvetini bütün dünyaya tanıtmaya vesile olan millî sporumuzdur.

Dev cüsseli pehlivanlarımız, Koca Yusuf, Kara Ahmet, sade kendi meydanlarımızda değil, Avrupa ve Amerika'da da dünya pehlivanlarını dize getirmiş, cihan şampiyonu olmuşlardır.

Türkün, Edirne'nin, millî bir sporu haline gelmiş olan güreşler, Kırkpınar'da her sene yapılmakla asıl değerini bulmuş, er meydanı Kırkpınar'da tarihi günler yaşanmıştır.

Nice pehlivanlar gelmiş geçmiş, Kırkpınar güreş günleri yaklaşırken, Kel Aliço, Hergeleci İbrahim, Koca Yusuf, Kara Ahmet, Adalı Halil, Kurtdereli ve daha birçok aslan yapılı yiğit pehlivanların ruhları şadolsun.

796. 8109

KIRKPINAR EFSANESİ

Süleyman Paşa komutasında
Bir salla
Çanakkale Boğazını geçip
Gelibolu'ya çıkan
Kırk yiğit
Rumeli fetihlerinde şehit düştü.
Kanlarının aktığı yere
Bir sürü melek üşüştü...
Her yiğitin
Şehit düştüğü topraktan
Birer pınar fışkırdı
Kırkpınar!..
Her sene Edirne'de
Sarayıçinde
Bu kırk yiğit güreşçinin

Ruhuna
Yenişiyor küçük büyük pehlivan
Pehlivan pehlivan!
Er meydanı burası.
Çalsın davullar güm güm!
Zurnalar üflesin nefes
Cazgırlar bağırsın
Erligini pehlivanların!
Yemyeşil çimenlerde
Yuvarlansın
İrili, ufaklı enseli
Pazıları kuvvetli
Adalı
Kara Halil'in
Hergeleci'nin, Kurtdereli'nin torunları!
Allah Allah illallah
Hep beraber
Alkışlarla diyelim
Bu tosunlara
Maşaallah!

Semiha TAN

KIRKPINAR ve TARİHÇESİ

Kırkpınar, Edirne'nin 10 km güneyinde Ahırköy civarında asırlardan beri her yıl yapılagelen güreşleri ile şöhret kazanmış bir çayırlıktır.

Şehzade Süleyman Paşa 1356 yılında bir gece, 40 gazi ile bir sala binerek Marmarayı geçip Trakya kıyısında Domuz hisarına baskınla yerleştikten sonra, Trakyanın içlerine doğru ilerlemeğe başlamıştı. Öncülük eden kırk gazi düşmanla karşılaşmadıkları ve mola verdikleri zaman silâhlarını bırakıyor, kispetlerini giyiyor ve güreşiyorlardı.

İki yiğit, rivayete göre, Ali ve Selim adında iki kardeş, Anadolu yakasında başladıkları güreşlerde yenilememişler, sa-

vaş emri çıkınca silâhlarını kuşanmış, gazi arkadaşlarına katılmışlardı.

Bu iki yiğit, Edirne'nin 10 km kadar güneyinde Meriç nehri vadisinde ve nehrin sağ batı yakasında bulunan Ahırköy çayırına varıldığı zaman, güreşi devam ettirmek için soyunarak tutuşmuşlar. Bütün gün güreştikleri halde, yine de hiçbiri dize gelmemişti. Kalbleri o kadar hızlı vuruyormuş ki, çelik gibi vücutları titriyormuş. Gece yarısına doğru nefesleri pek daralmış, güreştikleri yere çökmüşler, sırtüstü serilmişlerdi.

Fakat, artık geniş göğüsleri son defa kabarıp inerek can vermişlerdi.

Gaziler onları bir incir ağacı altına gömmüşler, mezarları başında fâtiha okuduktan sonra yollarına devam etmişlerdi.

Dönüste 40 gaziden sağ kalanlar; Ahırköy civarında toprağa verdikleri iki pehlivanın mezarına birer taş dikmek istemişler, incir ağacı altından ve civardan billûr suların kaynadığını, çayır boyunca akıp gittiğini görmüşlerdi. Yıllar, asırlar geçmiş, o çayırılık Kırkpınar adını almıştır. Her yıl mayıs ayında yurdun her tarafından gelen ve orada talihlerini deneyen yiğitlerin güreşmeleri âdet olmuştu.

Halen Ahırköy, Yunanistan topraklarında kaldığı için Kırkpınar güreşleri de Edirne'de Sarayıçinde yapılmaktadır.

Efsanevi diğer bir rivayette Süleyman Paşa komutasında, bir gece yarısı salla, Çanakkale Boğazını geçerek Gelibolu'ya çıkan, Rumeli fetihlerinde hepsi şehit düşen kırk yiğitin hâtırasından gelmektedir.

Efsaneye göre, bu yiğitlerden her birinin güreşe meraklı olduğu; buldukları çimende soyunup kıran kırana güreştikleri rivayet olunur. Bu yiğitlerden her birinin şehit düştüğü yerden birer pınar fışkırmıştır. Halk yüzyıllarca Kırkpınar şehitlerinin kahramanlıklarını anlatan türküler yakmışlardır.

Kırkpınar, Osmanlı İmparatorluğunun senelik spor müsabakalarının icra olunduğu mahaldi. Kırkpınar'da sadece güreş değil, at koşuları da yapıldı.

Türkiye'nin en namdar pehlivanları ağaları ve beyleri maiyetinde gelirlerdi.

Davul ve zurnacılar güreşin bütün inceliklerini, oyunlarını dalmalarını bilirlerdi.

Bir pehlivan hangi oyunu tatbik ediyorsa o oyunun nereye varacağını bilen davul ve zurnacılar, güreşir gibi çalarlardı.

Davulcular âdeta tokmaklarından hırslarını alırlar, zurnacılar da pehlivanların kulağına can verecekmiş gibi nefeslerini üflerlerdi. Bazan pehlivanlar yorulur yavaşlar.. Bunları hıza getirmek için davul zurna coşardı.

Rumelinin beyleri, âyan ve ağaları yüzlerce atlı maiyetleri ileri cenge gidiyorlarmış gibi davul ve zurnalarıyla pehlivanlarını giydirip süsleyerek Kırkpınar'da toplanırlardı.

Kırkpınar on binlerce kişi ile dolardı. Her tarafta çadırlar görünür, çadırların etrafında kazanlar kaynardı.

Ağaların, beylerin maiyetleri ve pehlivanları çiftliklerinde imiş gibi nefis yemekler yerlerdi. Kuzular kızartılır pehlivanlar öyle beslenirlerdi.

Küçük güreşler bittikten sonra cazgır, başpehlivanlık için güreşecek güreşçileri meydana çıkarır ve ilân ederdi.

— Başa güreşecekler meydana!..

Aslan yapılı başa güreşecek pehlivanlar meydana çıkar, halk heyecan içinde tuttuğu pehlivanlara tezahürat yapardı. Cazgır duadan evvel pehlivanları eşleri ile seyircilere takdim ederdi.

Aliço'yu şöyle takdim etmişti:

— Kel Aliço.

Menkıbesini de şöyle anlatmıştı:

— Buna derler Kel Aliço... Yeni geldi meydana, çaprazından, küntesinden sakınmıyanın vurur sırtı hemen yere.

Koca Yusuf'u da şöyle övmüştü:

— Koca Yusuf derler adına, acı kuvvetini bilir, güreşip de bakan tadına!...

Cazgır, usulden olduğu üzere pehlivanları kibleye çevirirdi. Pehlivanlar el bağlar rükûa varırlar, cazgır duaya başlar:

— Allah Allah, illâllah, Peygamberimiz Hazreti Muhammed, Pirimiz üstadımız Hazreti Hamza, dönük kibleye, durduk divana, rahmetleri bize vara... Şer irak ola... Hayır ola... Pehlivan erlere kuvvet ve niyaz ola... Allah Allah, illâllah, alkışlarla diyelim bu yiğitlere maşaallah!...

Bazı padişahlar, sultanlar güreşe pek meraklı idiler. Sultan Aziz, meydanlarda zafer naraları atan Kel Aliço'yu da yenmek istiyordu. Sultan Aziz idmanları için Makarnacıyı saraya getirtmişti. Mütemadiyen besleniyor, idman yapıyordu. Güreş Zincirlikuyu kasrında yapıldı.

Sultan Aziz, kispetini giydi ve meydana çıktı. Aslan gibi idi. Hasmına hitaben:

— Bana bak pehlivan!.. Burası er meydanıdır. Burada padişahlık, kulluk yoktur. Sımsıkı ve kırasıya tutacaksın. Hatır gönül yok... Eğer, hatır, gönül tanırsan sana pehlivan demem ve gazabıma uğrarsın! dedi.

Sultan Aziz fevkalâde peşrev yapardı. Peşrevini yapışındaki eda ve zarafet dillere destandı. Kel Aliço ile Sultan Aziz üç kere kıran kırana gece yarısına kadar güreştiler.

Fakat ikinci grete, Alio, Sultanı bastırmı, paakazak oyununa almıtı. Padiahın kurtulmasına imkân yoktu. Alio, Padiahı tepetaklak yere vurmak istemiti. Bir an askıda tutuktan sonra usuletle yere bıraktı. Alio, terbiyeli davranmıtı. Sultan Aziz yenilmiti.

Son grete de Alio grein drdnc saatine doğru hasmını bastırıp sarmaladı, kndeye alıp astı, aırıp ensesini yere vurur hale getirdi. Yine biraz hasmını askıda tutuktan sonra yere bırakıp, el kavuturarak bekledi. Sultan Aziz yine yenilmiti. Kel Alio'yu ihsanlar vererek mkâfatlandırdı ama saraydan uzaklatırdı. Yenemediėi bir pehlivana asla tahamml yoktu.

Bu heyecanlı gre menkıbelerini btn açıklığı ile okumak isteyenler Sami Karayel'in En Mehur Trk Pehlivanları kitaplarında bu zevke ereceklerdir. Ayrıca çok içten ve heyecanlı bir ifade ile yazılmı olan Eref efik'in Ba Greleri kitabını da okumalarını sayın gre severlere tavsiye ederim.

ER MEYDANI KIRKPINAR

Balkan Harbinden sonra Kırkpınar Yunanistan'da kalınca 1922 yılında Edirne Belediye Encmeni aldığı bir kararla Kırkpınar'ı âdet ve gelenekleri ile Sarayıçinde yaatmağa karar vermitir.

Edirne'nin payitaht olduğu devirlerde, birçok padiahın yaadığı saraylarla ssl olan ve ismini bu saraylardan alan Sarayıçi mevkii Tunca nehrinin kenarında drt bir etrafı sularla çevrili yemyeil bir mesire yeridir.

Kırkpınar grelerinin 12 mayısta olması icap ederken, Sarayıini su basması yznden bu tarih ileri alınmı, ifti vatandaşların i durumu da dnlmtir. apa ilerinin bitiği, orağın henz balamadığı gnlere isabet ettirilmitir.

ER MEYDANI

Kırkpınar er meydanı, günlerce otları büyütülmüş, temizlenmiş yemyeşil bir halı gibidir.

Halkın oturduğu açık ve kapalı tribünler hıncahınç insan doludur. Kırkpınar ağası, renkli kıyafeti ile ağa çadırında heybet ile oturur, misafirlerini ağırlar.

Başında Trablusgarp örgüsü ipekten ve renkli bol bir sarık, renkli geniş devrik yakalı, kollu Şam kumaşından ipekli ve keten gömlek. Sırtında lâcivert renkte lui kumaşından ve dikiş yerleri çuha kaytandan potur, ayaklarında, elle örülmüş renkli çiçekli kalın çoraplar, rogan deri altlı zarif yemeniler...

Belinde Trablusgarp ipeğinden bol sargılı bir kuşak. Boyunda uzun gümüş veya altın bir köstek asılıdır. Bu zengin giyiniş ağaya bir heybet vermektedir.

Ağa çadırının tam karşısında iki katlı bir binacık vardır. Burası hakem heyetine aittir. Hakemler senelerce güreşleri

takip etmiş, bizzat güreşmiş, anlıyan bilen yeminli zatlardır. Hakem heyetini belediye ve ağa tayin eder. Hakemler ellerinde dürbünleri ile, güreşleri pürdikkat seyrederler.

Meydanın bir köşesinde kara bir kazan yağ dolu olarak hazırdır. Hususi elbiseler giymiş cazgırlar, saha hakemleri, basın kartı olan fotoğrafçılar biraz sonra bu meydana can verecek olan yiğit pehlivanları sabırsızlıkla beklerler.

PEHLİVANLAR GELİYOR

Cuma günü öğleden evvel bütün pehlivanlar bir araya toplanarak şehrin ileri gelenleri, valisi ve ağası ile beraber, pehlivanların piri sayılan Adalı Halil'in kabrini ziyaret ederler. Cuma namazını müteakıp Selimiye camiinde, şehitler ve pehlivanların ruhu için mevlût okunur, dualar edilir. Pehlivanlar eski kuvvetli ve kudretli pehlivanların ruhundan şefaatt dilerler.

Bundan sonra başta Mehter takımı, arkasında bando ve ananevi davul zurna ile güreş meydanına gidilir. İstiklâl marşımız ile şeref direğine bayrağımız çekilir. Belediye Reisi açış konuşmasını yapar, kırkpınar ağası misafirlere ve pehlivanlara hoş geldiniz der.

Mehter takımı, bando, davulcu ve zurnacılar; milli marşları çalarak meydanı bir kere daha dolaşırken ağa, hakem heyeti, saha hakemleri, Kırkpınar ödülleri, altın kemeri takınmış geçen yılın başpehlivanı, başaltı, büyük orta, küçük orta, deste ve diğer pehlivanlar cazgır ve yağcılar da ihtişamla onları takip ederler.

Kösele ve meşinden yapılmış kispetlerini giyen, paça ve keçebentlerini sıkı sıkı bağlatan pehlivanlar adları okundukça meydana çıkarlar. Kispeti olmıyanlar sağlam ketenden yapılmış pırpıt denen bir don da giyebilirler.

Küçük desteler (gençler), desteler (ortalar), başaltı (ağır), baş olmak üzere dört kısma ayrılan güreşlerde eşleştirme ekseriya kur'a ile yapılır.

Bir gün bir boyda güreşenler ertesi gün başka rakipleri ile

de güreşir, en sona kalan o yılki şampiyon sayılır. Her bölümün birincisine «ödül» denilen para ve hediyeler verilir.

Meydana çıkan yiğitler kazan başında iyice yağlandıktan sonra, eski imparatorluk Kırkpınarında olduğu gibi dualar ve övmelerle halka takdim edilir, güreşler başlar.

Sırtı yere gelenler, pes edenler, hasmının ayağını meydana kesip askıya alanlar birbirlerini kucaklar, yenen ile yenilen birbirlerini öperler. Çıraklar ustalarının, küçükler büyüklerinin ellerini öperler. Saatlerce kıran kırana güreştikleri halde yenilemeyenler bir dahaki Kırkpınar'da karşılaşmak üzere hakem heyeti tarafından berabere ayrılırlar.

Cihan pehlivanı Kara Ahmet, Koca Yusuf, Kızılıklı Mahmut, Kel Aliço, Çolak Molla, Adalı Halil, Hergeleci İbrahim güreş tarihinin altın sayfalarına yazılmış aslan yapılı pehlivanlardır.

KIRKPINAR AĞASI

Kırkpınar ağası, öğle vakti Tavuk ormanında kurulan zengin yemeklerle süslü sofralarında kırmızı dipli mumla davet ettiği misafirlerini ağırlar, kuzular çevrilir, helvalar, aşureler ikram edilir.

Ağa çadırında bol köpüklü kahveler içildikten, Edirne'nin meşhur bademzemleri ikram edildikten sonra son gün, akşamı doğru, tüyleri bembeyaz temizlenmiş, başı kurdele ve boyalarla süslü bir kuzu başyağcının veya cazgırın kucağında satışa çıkarılır.

Bu kuzu, ağalığın devredilmesini sembolize etmektedir. Kuzuyu en çok arttıran gelecek yılın ağası olacaktır.

Kuzu bütün halkın önünden geçirilir. Şehrin zenginleri sıra ile arttırmaya katılırlar ve en son en çok para ile kuzu ve ağalık satılır. Eski ağa yeni ağayı kucaklar ve merasimle kol-tuğunu yeni ağaya ikram eder.

Son günlerin Kırkpınar ağaları, valiler, belediye reisi ve ağalardan şu zatlar olmuştur:

1960 Salim Doğramacılar

1961 Hilmi Atakan

1962 Muhittin Ağaogulları
1963 Ali Rıza Keleşoğlu
1964 Hasan Vatan
1965 Hakkı Meriç

MEHMET ALİ YAĞCI

Son senelerin en acar iki pehlivanı Mehmet Ali Yağcı ile Kara Ali'dir. Kara Ali İzmirlidir, tam bir pehlivan kuvvet ve gösterişindedir.

Mehmet Ali Yağcı yakışıklı, mütevazı, centilmen bir pehlivandır.

Kırkpınarda saatlerce güreştikleri halde birbirlerinin sırtını yere getiremeyen bu iki pehlivan birbirine meydan okumaktadır. 1964 Kırkpınarının başpehlivanı Mehmet Ali Yağcıdır. Başpehlivanlığın son güreşi Şaban Filizle, Mehmet Ali Yağcı arasında olmuştur.

Kısa bir an sonra Şaban Filiz'in kispetinin yırtılması neticesinde, henüz güreşe doyamamış olan halk ve hakem heyeti, Mehmet Ali Yağcı'dan Şabana bir kispet bulunana kadar müsaade etmesi istendi.

Çok sakın ve efendi bir pehlivan olan Yağcı, sade er meydanında değil, Edirne'ye kadar gidilip orada aranmasına bile müsaade verdi.

Şaban Filiz, iri yarı tam bir pehlivan, ona göre kispet bulmak mümkün olamadı. Tercüman gazetesinin ödül olarak koyduğu kispetler de denendiği halde, en sonunda uydurma bir kispet giyen Şaban Filizle, Yağcı tekrar tutuştular. Filiz, kispet bulmak ve giymek için bir hayli yorulmuş ve üzülmüştü. O arada Mehmet Ali Yağcı dinlenmişti. Kispet de vücuduna göre olmadığı için Şaban müşkül durumda idi. Mehmet Alinin sıkıştırması üzerine kispeti çıkan Şaban Filiz yenik sayılarak meydanı terk ediyor, kötü şans yüzünden gözlerinden boncuk gibi yaşlar dökülüyordu.

Mehmet Ali Yağcı altın kemeri ikinci kere başpehlivan olarak takıyordu. Elinde gümüş kupaları, Devlet Bakanının getirdiği altın saati kolunda, altınları boynunda asılı, meydanın dört yanını dolaşırken, marşlar çalınıyor, halk çılgın gibi arslan yapılı başpehlivani alkışlıyorlardı. Efendiliği ile de gönülleri fetheden Mehmet Ali Yağcıyı halk, Yağcı, Yağcı avazeleri arasında tebrik ediyordu.

BAŞPEHLİVANLIK HAMAM ALAYI

Pehlivanlar güreşten sonra yağlı vücutlarını arındırmak için ilk banyoyu Tuncada alırlar ve bu yüzden Kırkpınar güreşlerinin devam ettiği üç gün Tuncanın suları yağlı olarak akar.

Başpehlivan yıkanıp temizlendikten sonra bando ve davul zurna ile şehirde gezmekte, Belediyeden çarşıya kadar yaya olarak halkın alkışları arasında dolaşmaktadır.

Cumhuriyet devrinin ilk başpehlivani Kara Ali'dir.

Manisalı Rifat, Çoban Mehmet, Tekirdağlı Hüseyin bu zamanın namdar pehlivanları idiler. Tekirdağlı Hüseyin, Cumhuriyetten sonra tekrar revaç bulan Kırkpınar güreşlerinde senelerce mağlûp olmadan başpehlivanlığı muhafaza etmiştir.

Tekirdağlıyı, Hayrabolulu Süleyman, İbrahim pehlivan takip etmiştir. İrfan Atan'dan sonraki başpehlivanlar şunlardır:

1960 Başpehlivani Samsunlu İbrahim Karabacak

1961 Sındırgılı Mehmet Ali Yağcı

1962 Sındırgılı Mehmet Ali Yağcı ve İzmirli Kara Ali (Ali Çelik) yenişemedikleri için başpehlivanlık ayrılamadı.

1963 Adapazarlı Sezai Kanmaz

1964 Sındırgılı Mehmet Ali Yağcı

1961 den 1963'e kadar Kırkpınar güreşlerini idare ve tertip eden Vali ve Belediye Reisi Sadri Sarptır'dır. 1964 yılı güreşlerini Vali muavini Nail Memikle, Belediye Reisi Burhan Işıkseren idare etmişlerdir. 1965 yılı olan bu yıl Vali Ferit Kubat ve yine Belediye Reisi Burhan Işıkseren, tarihi günün en mükemmel şekilde geçmesi için çalışmaktadırlar.